

Tieslietu ministrija

Brīvības bulvāris 36, Rīga, LV-1536; tālr.: 67036801, 67036716, 67036721; fakss: 67210823, 67285575;
e-pasts: tm.kanceleja@tm.gov.lv; www.tm.gov.lv

Rīgā

02.03.2021 Nr. 1-17/1065

Uz 27.01.2021. Nr. 6-1/58

Latvijas Republikas tiesībsargam

*Par procesuālo izdevumu piedziņu un
naudas līdzekļu novirzīšanu parāda segšanai*

Tieslietu ministrijā saņemta Latvijas Republikas tiesībsarga 2021. gada 27. janvāra vēstule Nr. 6-1/58, kurā norādīts, ka tiesībsargs saņēmis privātpersonas iesniegumu, kurā tika izteiktas sūdzības par kriminālprocesa ietvaros arestēto naudas līdzekļu nenovirzīšanu parāda segšanai. Vēstulē lūgts Tieslietu ministriju sniegt viedokli, vai situācijā, kad no notiesātā ar tiesas spriedumu ir piedzīti procesuālie izdevumi par labu valstij, ir lietderīgi un samērīgi tiesai izdot izpildu rakstu zvērinātam tiesu izpildītājam, ja iepriekš arestētie naudas līdzekļi, ar ko var tikt segts parāds, atrodas valsts rīcībā.

Atbildot uz Latvijas Republikas tiesībsarga vēstuli, Tieslietu ministrija norāda, ka tās rīcībā nav detalizētas informācijas par vēstulē aprakstītās izpildu lietas faktiskajiem apstākļiem, tāpēc Tieslietu ministrija kā iestāde, kas normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā ir atbildīga par zvērinātu tiesu izpildītāju darbības nodrošināšanu, savas kompetences ietvaros sniedz vispārīgu viedokli par vēstulē ietverto jautājumu.

Tieslietu ministrija skaidro, ka atbilstoši Kriminālprocesa likuma (turpmāk – KPL) 361. pantā noteiktajam aresta uzlikšanu mantai veic, lai nodrošinātu dažādu mērķu sasniegšanu, tajā skaitā, lai nodrošinātu procesuālo izdevumu un cietušajam nodarītā kaitējuma kompensācijas piedziņu. Aresta uzlikšanas mantai mērķis ir novērst īpašuma izšķērdēšanu, tādējādi nodrošinot mantisko jautājumu risinājumu kriminālprocesā. Saskaņā ar Latvijas Soduzpildes kodeksa 48. panta pirmo daļu ar brīvības atņemšanu notiesātajiem atļauts saņemt naudas pārvedumus bez ierobežojuma, kā arī sūtīt naudas pārvedumus radniekiem, bet ar brīvības atņemšanas iestādes administrācijas atļauju — arī citām personām. No minētā izriet, ka pastāv risks arī naudas līdzekļu, kas atrodas ieslodzījuma vietas kontā, izšķērdēšanai, līdz ar to tiem ir iespējams uzlikt arestu kriminālprocesa ietvaros.

Saskaņā ar KPL 514. panta pirmās daļas 10. un 13. punktu tiesa izlemj, vai apmierināms pieteikums par kaitējuma atlīdzību, kam par labu un kādā apmērā tā piedzenama un no kā piedzenami procesuālie izdevumi. Savukārt saskaņā ar KPL 528. panta pirmās daļas 9. punktu notiesājoša sprieduma rezolutīvajā daļā norāda tiesas lēmumu par kaitējuma kompensāciju, un saskaņā ar KPL 529. panta pirmās daļas 2. punktu, sprieduma rezolutīvajā daļā papildus norāda tiesas lēmumu par procesuālo izdevumu atlīdzību, nosakot termiņu sprieduma labprātīgai izpildei – 30 dienas no sprieduma spēkā stāšanās dienas. Ievērojot minēto, norādām, ka tiesas kompetencē nav izlemt ar spriedumu izpildi saistītos jautājumus, bet tikai izlemt, kam par labu, no kā un cik lielā apmērā ir piedzenama kaitējuma kompensācija un/vai procesuālie izdevumi.

KPL 634.¹ pants noteic detalizētu regulējumu attiecībā uz mantiska rakstura nolēmumu nodošanu izpildei. Minētajā pantā noteiktas konkrētas institūcijas, kurām tiesas spriedums vai lēmums vai prokurora priekšraksts par sodu vai piespiedu ietekmēšanas līdzekli juridiskajai personai, ar kuru piemērota mantas konfiskācija, noteikta kaitējuma kompensācijas piedziņa, procesuālo izdevumu piedziņa u.c., nododams izpildei, proti, zvērinātam tiesu izpildītājam, izņemot gadījumus, kad nolēmums par mantas konfiskāciju atbilstoši KPL 634.¹ panta ceturtajai daļai nododams Valsts ieņēmumu dienestam. Normatīvie akti neparedz citu kārtību nolēmuma par procesuālo izdevumu piedziņu kriminālprocesā izpildei.

Nemot vērā iepriekš minēto, mantas aresta uzlikšanas pamats ir nepieciešamība nodrošināt nolēmuma izpildi daļā par mantisko jautājumu noregulējumu, ja to izpilde labprātīgi netiek nodrošināta. Proti, notiesājoša sprieduma gadījumā personai tiek noteikts 30 dienu termiņš piedzīto naudas līdzekļu labprātīgai samaksai. Šajā laikā personai ir ne vien tiesības, bet arī pienākums samaksāt no viņas piespriestās summas. Ja parāds tiek samaksāts tam paredzētajā termiņā labprātīgi, nekādi papildus izdevumi personai nerodas un zvērināta tiesu izpildītāja iesaiste parāda atgūšanas procesā nav nepieciešama. Tikai gadījumā, ja persona nesamaksā parādu labprātīgi, tā izpilde tiek nodota zvērinātam tiesu izpildītājam, lai parāda piedziņa tiktu veikta piespiedu kārtā. Piespiedu izpilde ir Civilprocesa likumā regulētu darbību kopums, kas tiek finansēts nevis no valsts budžeta līdzekļiem, bet no parādnieka līdzekļiem. Tādēļ parādniekam ir jāsedz parāda atgūšanas procesā radušies sprieduma izpildes izdevumi.

Valstī normatīvi ir nostiprināta skaidra tiesas nolēmumu piespiedu izpildes sistēma, kuras īstenošanu valsts ir deleģējusi konkrētam tiesu varai piederīgam subjektam – zvērinātam tiesu izpildītājam. Tieslietu ministrijas ieskatā šobrīd noteiktās spriedumu izpildes īstenošanas kārtības fundamentāla maiņa, tās īstenošanu sadrumstalojot starp dažādiem valsts varas subjektiem nebūtu attaisnojama. Tai pat laikā Tieslietu ministrija atzīst, ka tiesībsarga vēstulē aprakstītā un tai līdzīgās situācijās, kad dažāda rakstura prasījumu piedziņas nodrošināšanai jau tiesvedības laikā apķīlāti naudas līdzekļi, būtu pamats iniciēt diskusiju par iespējami racionālāku spriedumu izpildes nodrošināšanas kārtību. Tieslietu ministrija uzskata par nepieciešamu tiesībsarga vēstulē konstatēto problēmju jautājumu padziļināti apspriest ekspertu lokā, uz diskusiju pieaicinot arī tiesībsarga pārstāvjus. Par diskusijas laikiem Tieslietu ministrija informēs atsevišķi.

Ar cieņu

valsts sekretāra vietniece
tiesu jautājumos

I. Ilgaža

Timpore 67036829
Bidiņa 67036908